

Commissie Vrouwen en Ontwikkeling
Plenaire Vergadering, 26 januari 2006

Samenvatting van de lezing van mevrouw **Berhane Ras-Work**,
uitvoerend directrice van het Inter-Afrikaans Comité

"The Fight Against Female Genital Mutilations: Achievements and Remaining Challenges "

Het is een sterk signaal dat het probleem van genitale verminking van vrouwen, dat in heel Afrika voorkomt, steeds meer aandacht krijgt.

Een gezond lichaam dat verminkt wordt door een mes: daar komt vrouwenbesnijdenis op neer. Bovendien is het meestal een vrouw (de besnijdstster) die dat mest vasthoudt. Waarom doen vrouwen elkaar dat aan?

Genitale verminking van vrouwen: waarom? Enkele aanzetten tot antwoord

Dit gebruik hoort thuis binnen een patriarchaal systeem en is een huwelijksvoorwaarde waar vrouwen zich stilzwijgend bij neerleggen. Bovendien is het vrouwelijke lichaam nog altijd taboe.

Vrouwenbesnijdenis heeft vaak fatale gevolgen, maar die worden niet toegeschreven aan de praktijk zelf, maar aan boze geesten.

Dat hangt samen met een verkeerd inzicht in religie: vrouwen hebben weinig toegang tot religieus onderricht, want dat is een voorrecht van mannen.

Zo zijn vrouwen in Guinee ervan overtuigd dat, als ze niet besneden zijn, ze onrein zijn en daardoor geen maaltijden mogen opdienen aan hun echtgenoot of niet mogen verschijnen voor God.

Hoe kunnen we die praktijk stoppen?

Acties bij de regeringen:

- * Bij het uitwerken van actiestrategieën moeten we rekening houden met de weigering van regeringen om een typisch vrouwenprobleem op de agenda te plaatsen.
- * Als regeringen internationale verdragen hebben ondertekend (Verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW), Verdrag inzake de rechten van het kind, Conventie tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling en bestraffing, Afrikaans handvest voor de rechten van de mens en de volkeren, ...), moeten we erop aandringen dat ze die ook naleven.

Acties bij de mannen:

- * Als vrouwen zoiets doen, dan is het om mannen (dorpshoofden, religieuze leiders, toekomstige echtgenoten, ...) te behagen, dus moeten we de mannen sensibiliseren.

Acties bij de besnijdststers:

- * Elementen waarmee we rekening moeten houden: besnijdenis bezorgt hun een inkomen (zij het niet altijd) en een statuut. Vaak vervullen ze ook een onderwijzende functie: ze dragen hun kennis over bij de initiatie van het meisje (een man behagen, koken enz.). Hun "omscholing" is dus ook een geldkwestie, en dat is één van de factoren waar we niet naast kunnen kijken (bijvoorbeeld: toekenning van microkredieten).

* Hoe moeten we ze benaderen? We moeten ze samenbrengen en laten zien dat deze praktijk leed veroorzaakt bij vrouwen en zelfs de dood tot gevolg kan hebben. Verder moeten we hun de vraag stellen: "Hoe kunnen we u helpen om die praktijk te bannen? Zijn er constructievere dingen die u kunt doen voor jonge meisjes?"

* Als ze ervan overtuigd zijn dat ze moeten stoppen met vrouwenbesnijdenis, kunnen ze de beste ambassadrices worden in de strijd tegen genitale verminking van vrouwen. Als zij die praktijk immers afwijzen, zullen de vrouwen en meisjes naar hen luisteren.

Acties bij de religieuze leiders:

* Als we de religieuze leiders bevragen over de heilige teksten, zullen ze zeggen dat geen enkele van die teksten vrouwenbesnijdenis voorschrijft. Ze moeten die boodschap uitdragen, en we moeten de religieuze leiders betrekken bij de strijd tegen genitale verminking van vrouwen en hun de Verklaring van Ouagadougou doen ondertekenen.

De interlandenbijeenvakomen:

* Het is belangrijk dat landen die nog altijd vrouwenbesnijdenis toepassen, zichzelf vergelijken met landen die dat niet (meer) doen. Zo moeten we er landen die beweren dat vrouwenbesnijdenis verplicht wordt door de islam, op wijzen dat ze niet wordt toegepast in Saudi-Arabië.

Op die manier moeten we een mentaliteitswijziging teweegbrengen, want het volstaat niet om vrouwenbesnijdenis op te nemen in het strafrecht.

De actie van het Inter-Afrikaans Comité

Het Inter-Afrikaans Comité tegen schadelijke traditionele praktijken die een impact hebben op de gezondheid van vrouwen en meisjes, werd in 1984 door de Afrikanen opgericht in Dakar, om schadelijke traditionele praktijken in het algemeen en genitale verminking van vrouwen in het bijzonder uit de wereld te helpen. Het Inter-Afrikaans Comité wil ook alle nuttige en heilzame traditionele praktijken aanmoedigen, zoals borstvoeding, bejaardenzorg enz. De organisatie heeft steunpunten in 28 landen. Deze nationale steunpunten selecteren doelgroepen die opleidingsprogramma's op maat moeten aangeboden krijgen, onder meer jongeren en religieuze leiders.

Enkele acties:

* *Lobbying bij de regeringen:* hun laten zien dat de Millenniumontwikkelingsdoelstellingen niet haalbaar zijn als vrouwen lijden onder de gevolgen van genitale verminking.

* *Lobbying bij de Afrikaanse Unie:* het Inter-Afrikaans Comité is een officieel adviesorgaan van de Afrikaanse Unie en heeft de Unie kunnen overtuigen om een protocol te ondertekenen voor vrouwenrechten. Het komt er nu op aan te blijven lobbyen om dit protocol te doen ratificeren (13 van de 50 landen hebben het ondertekend) en toe te zien op de naleving ervan.

**Lobbying bij de VN:*

1) Het eerste signaal van bezorgdheid voor deze problematiek dateert uit 1981. Toen bracht een ngo ze ter sprake in een Subcommissie van de Commissie Mensenrechten, meer bepaald in een werkgroep over slavernij. Het jaar daarop, in 1982, keurde de Subcommissie een resolutie goed waarbij twee experts die gekozen waren uit de leden van de Subcommissie, de opdracht kregen om een studie uit te voeren en voor te stellen over alle aspecten van het probleem en over de best mogelijke oplossingen. Vervolgens werd er een specifieke Werkgroep opgericht.

[Opmerking van het CVO-secretariaat. Voor meer info verwijzen we naar: <http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/ef60beece444144f802567cb0052cc41?OpenDocument>].

*Conferentie van 2003:

Het Inter-Afrikaans Comité organiseerde van 4 tot 6 februari 2003 in Addis Abeba een internationale conferentie met als titel: "*Tolérance Zéro aux MGF*" (Nultolerantie voor genitale verminking van vrouwen). De conferentie had een grote impact, dankzij de aanwezigheid en de steun van prominente figuren (onder meer vier presidentsvrouwen). 6 februari werd uitgeroepen tot Internationale Dag tegen Vrouwenbesnijdenis.

* Welke actie in Europa?

Afrikanen die naar Europa komen, hebben nood aan geborgenheid in een voor hen nieuwe leefomgeving. Vandaar dat ze in zo'n situatie soms conservatiever worden en hun toevlucht nemen tot traditionele praktijken.

We moeten die vrouwen de wet (die vrouwenbesnijdenis verbiedt) uitleggen op een menselijke manier en hun duidelijk maken dat ze als doel heeft hun dochters te beschermen. Tegenover migrantenvrouwen mogen we het zeker *niet alleen* hebben over vrouwenbesnijdenis: we moeten ook oog hebben voor de (bijvoorbeeld sociaaleconomische) problemen waarmee ze te maken krijgen in het gastland.

Het is belangrijk dat Noord en Zuid informatie, didactisch materiaal enz. uitwisselen. Dat er communicatie is tussen diegenen die hier en ginder strijd leveren tegen genitale verminking van vrouwen: organisaties, regeringen enz. (Zo werd op de informele vergadering van Europese ministers van Gelijke Kansen over schadelijke traditionele praktijken, een initiatief van het Oostenrijkse voorzitterschap, beslist om een interministeriële vergadering Europa-Afrika te organiseren om gemeenschappelijke strategieën uit te werken).

Conclusie:

We moeten de beschikbare expertise bundelen en een gemeenschappelijke agenda opstellen om vrouwenbesnijdenis tegen 2010 uit te roeien.

Vraag en antwoord

V: Is het succes van deze acties al meetbaar?

A: Vrouwenbesnijdenis uitroeien tegen 2010 is ambitieus, maar haalbaar! Er zijn heel wat inspanningen geleverd en grote debatten gevoerd, men is zich bewust van het probleem, de media besteden er aandacht aan en 16 landen hebben het wettelijk verboden. Financiële hulp kan de vooruitgang op dat vlak bevorderen.

We hebben ook een impactindicator ontwikkeld die op een echte mentaliteitsverandering wijst in de gebieden waar we hebben gewerkt. Zo verklaren jongens in Ethiopië openlijk dat ze willen trouwen met een meisje dat niet besneden is. En in Mali is het aantal besnijdenissen met 30 % gedaald.

V: Zijn de strategieën om besnijdsters om te scholen doeltreffend? Blijven ze naast hun nieuwe beroepsactiviteit toch niet in het geniep besnijdenissen uitvoeren?

A: Sommigen in Europa beweren inderdaad dat "het niet werkt". Op het terrein zien we echter dat voormalige besnijdsters lid zijn geworden van nationale comités, zich uitspreken tegen besnijdenis,... Dat heeft een heel positieve impact op de bevolking.

V: *Welke argumenten halen regeringen aan die de verdragen niet willen ratificeren?*

A: Vaak hebben ze andere prioriteiten en zijn vrouwenkwesties pas het allerlaatste punt op hun agenda. Soms vraag ik me trouwens af: stel dat aids alleen voorkwam bij vrouwen, zou de internationale gemeenschap dan ook zo veel inspanningen leveren voor aidsbestrijding? Verder verklaren ze dat ze bang zijn voor de reactie van de bevolking, in de eerste plaats omdat het "een traditie" is, in de tweede plaats om religieuze redenen.

V: *Ter vergelijking: hoe was de situatie in de Verenigde Staten ten tijde van de slavernij?*

A: De gezinnen werden uiteengerukt (veel gezinsleden werden verkocht als slaven) en het sociale weefsel raakte ontwricht. Vandaar dat veel tradities verloren gingen, ook tradities die nefast waren voor vrouwen.

V: *Hoe gaan besneden vrouwen ermee om in hun dagelijkse leven? Hoe verloopt hun seksleven?*

A: In Afrika dient seks - althans voor vrouwen - niet voor het genot, maar alleen voor de voortplanting. Voor esneden vrouwen blijft het een lijdensweg, ook al ontkennen ze dat. Ze zeggen: "Ik ben gelukkig, want ik ben nu een echte vrouw. Een vrouw die niet besneden is, is geen echte vrouw". Ze leggen er zich bij neer omdat ze denken dat het overal en altijd zo geweest is, voor alle vrouwen. Zodra ze echter beseffen dat het wel eens anders zou kunnen zijn, beginnen ze te wenen.

V: *Welk verband is er tussen besnijdenis enerzijds en het opbouwen van een eigen identiteit en zelfbeeld anderzijds? De vrouwen verklaren wel dat een niet-besneden vrouw geen echte vrouw is, maar zijn ze daar ook zelf van overtuigd,voelen ze het zelf zo aan?*

A: Seksuele identiteit - d.w.z. zich man of vrouw voelen - wordt beïnvloed door de omgeving en de waarden die je meekrijgt in je leefgemeenschap. Als je in een maatschappij leeft die de clitoris als onrein beschouwt en die vindt dat echte vrouwen er geen mogen hebben, ga je automatisch die norm overnemen. Als diezelfde maatschappij niet-besneden vrouwen verstoot, voelen vrouwen die zich verstoten voelen, zich ook geen echte vrouw meer. Dat geldt des te meer aangezien vrouwen kwetsbaar zijn en voor hun overleving afhankelijk van de gemeenschap. Het is dus tijd voor een grondige mentaliteitsverandering, door de mensen te informeren en de normen aan te passen. Door de boodschap te geven: "Kijk eens naar vrouwen in andere landen: niet-besneden vrouwen zijn wel degelijk echte vrouwen: ze trouwen, krijgen kinderen, ...".

Andere bijdragen:

Kadia Diallo van de GAMS wijst op een nieuw probleem.

Als een land de verdragen ratificeert en het verbod op vrouwenbesnijdenis inschrijft in de nationale wetgeving, hebben jonge meisjes uit dat land het heel moeilijk om een vluchtelingenstatuut te verwerven in België met als argument dat ze besnijdenis willen ontvluchten. Die dreiging blijft echter reëel zolang de wet niet wordt toegepast op het terrein.

Violaine De Villers, cineast, deelt mee dat er in het Engels ondertitelde kopieën beschikbaar zijn van "*Mon enfant, ma sœur, songe à la douleur*", een documentaire film (53 min.) die ze in 2005 maakte over de strijd tegen genitale verminking van vrouwen. Ze zal een aantal kopieën bezorgen aan het Inter-Afrikaans Comité.